

ARISTOTELES' IDEALSTAT,
DESS KULTURFORM OCH INRÄTTNINGAR.

~
Akademisk afhandling,

som med tillstånd af den vittberömda Filosofiska
Fakulteten vid Kejsarliga Alexanders-Universitetet i Finland

till offentlig granskning framställes

af

J. J. F. PERANDER,

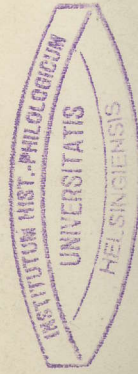
Filos. Mag. och Docent.

uti Filosofiska lärosalen den 29 Maj 1878

p. v. t. f. m.

HELSINGFORS,

J. C. Frenckell & Son, 1878.

JOHAN WILHELM SNELLMAN

Kap. I. Alfabets ordning af de svenska språkets ord och uttryck.
Kap. II. System af den svenska litteraturens förtägliga ämnen.
Kap. III. Den svenska grammatikens system.
Kap. IV. Den svenska språkets utveckling och framtid.

tillegnas dessa blad

såsom en gård af vördnad och tacksamhet

af

Författaren.

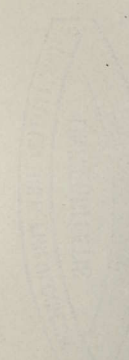
DESS KULTURFORM OCH INRYTTNINGAR
HISTORISKT, IDEOLOGISKT

af
J. J. BERGSTRÖM

J. J. BERGSTRÖM

af

HISTORISKT

JOHAN WILHELM SNELLMAN

hald med anseende

Intensitet hos barnen i breg no moete

KONTAKT

Innehåll:

- Kap. I. Allmänna bestämningar om staten öfverhufvud och om idealstaten.
- Kap. II. Statens af den ideala kulturformen betingade välfärd.
- Kap. III. Den historiska staten.
- Kap. IV. Den ideala statens naturvillkor och inrättningar.

Kap. I. Allmänna bestämmingar om staten öfverhufvud och om idealstaten.

Då staten, så inleder Aristoteles sin politiska undersökning, är ett förbund och hvar och ett sådant är bildadt för uppnående af något godt, är det klart, att äfven det politiska förbundet, som är det förnämsta af alla, eftersträfvat någon egendomlig form af det goda. För att bestämma denna form förfar Aristoteles analytiskt. Han visar oss först de enklare, icke statliga samfundet, som äro tidigare än staten och omfattas af honom (*ἐξ ὧν σύγκειται*), för att i förhållande till dessa bestämma hvad staten är, hvilken plats han intager i de menckliga tingens ordning. Blott genom ett sådant förfarande kunna vi, menar Aristoteles, erhålla en teknisk begränsning (*τὴν τεχνικὴν*) af den statliga tillvaron.¹⁾ Han visar oss derfore först, hvilken plats familjen (*οἶκος*) intager såsom det enklaste ursambälle. På dess grundval bilda sig de gentiliciska samfundet (*γένη, κῶμαι*), samt *φρατρίαι* och *φολαί*.²⁾ Det gemensamma för alla dessa varaktiga samfund likasom för andra tillfälliga förningar är, att de hafva blott någon del af den menckliga välfärden till uppgift (*ἀλλὰ τὸν ἄλλοι κοινῶν κατὰ μέρος τὸν συμφέροντος ἐπιένται*).³⁾ Men det måste finnas ett samhälle, som har det menckliga goda såsom sådant (*τὸν ἀγαθόν*), den menckliga välfärden i dess helhet (*εἰς ἅπαντα τὸν βίον*) till föremål för sin omvårdnad, och detta samhälle är staten.⁴⁾ Han är med hänsyn härtill det autarkiska samhället. Staten är ett af flere kommuner (gentiliciska samfund) bildadt

¹⁾ Polit. I, 1. 1252, a. 20 ff.

²⁾ Polit. II, 2. o. II, 5. 1264, a. 8. o. III, 9. 1280, b. 36.

³⁾ Eth. Nic. VIII, 11. 1190, a. 14.

⁴⁾ Eth. Nic. VIII, 11. 1160, a. 21 o. I, 1. 1094, b. 6.

fullständigt förbund, som i hvarje hänseende uppnått den fullständiga autarkin, uppkommet för själfbevarelse, men bestående för välfärdens uppnående (ἡ δ' ἐκ πλεόνων κοινῶν κοινωῖα τέλειος πόλις, ἣ δὴ πάσης ἔχουσα πέρας τῆς αὐταρχειᾶς ὡς ἔπος εἶπεν, γινόμενῃ μὲν ὄν τοῦ ζῆν ἔνεκεν, ὅσα δὲ τοῦ εὖ ζῆν. ¹) Detta är statens allmänna begränsning. Aristoteles betonar således tillvaron af icke statliga samfund, som i en organisk utveckling äro tidigare, än staten och ingå i honom, och att det, som närmast föranleder dess bildande, är intresset att bestå i tillvarons kamp, men att statens väsende, som icke blott häraf bestämmes, är autarkin eller att vara en välordnad tillvaro för uppnåendet af det menskliga goda öfverhufvud. Då han visar, att staten är ett förbund af tidigare samfund, är hans tanke icke den, att blott dessa samfund såsom sådana vore de omedelbara medlemmarne af staten. Att äfven de enskilda stå i ett omedelbart förhållande till staten är en uppfattning, som förräder sig i hela fortgången af Aristoteles politiska undersökningar.

Man har anmärkt, att Aristoteles vid sin konstruktion af statsbegreppet haft den attiska statens historia för ögonen, och det är utan tvifvel en af den aristoteliska politikens utmärkta förtjenster att under aktgivande på statens genetica utbildning hafva fastställt dess grundform med hänsyn till de icke statliga samfundens och uppfattat dessa såsom nödvändiga, fundamentaltbeståndsdelar af den politiska tillvaron (ἢ δὲ κοινῶν πασαι μορίοις ἐόικασι τῆς πολιτικῆς. ²) En uppfattning, enligt hvilken hvarje stat är i viss mening förbundsstat, har äfven under den senare hälften af detta århundrade alltmera framträtt i statsläran och väsendetligen bidragit till dess pånyttfödelse. Aristoteles finner icke denna uppfattning hos sin föregångare, hos Plato. Tvertom gör han den gällande gentemot Platons idealstat, som upplöser såväl familjer som andra icke statliga samfund i den politiska kommunismens intresse. I själfva verket är det äfven

¹) Polit. I, 2. 1252, a, 27.

²) Eth. Nic. VIII. 11. 1160, a, 9.

i våra dagar gentemot den kommunistiska strömningen, man nödgats mera organiskt än tillföre bestämma statens plats i de menskliga tingens ordning.

Aristoteles är angelägen om att förebygga den teori, enligt hvilken staten blott vore ett sådant förbund, som af såge, att en befolkning på ett gemensamt territorium skulle förbinda sig dels att icke förörätta den ena den andra, dels att gemensamt bekämpa yttre fiender. Att han vill afböja en sådan statsuppfattning framgår redan af den anförda definitionen på stat. Men särskildt upptages den till vederläggning i 9 kap. af politikens tredje bok, som vi anse vara ett högst märkligt parti af den stagiritiske tänkarens politiska undersökning. Han framhåller här vigten af en riktig begränsning af statens väsende för att kunna bedöma, i hvad mån de särskilda klassernas i samhället anspråk på makt äro befogade. Makt måste tilldelas dem med hänsyn der till, i hvad mån de bidraga till det ändamål, som är statens. Statens autarkiska grundform skall således fasthållas icke blott gentemot de icke statliga samfundens, utan äfven gentemot de sociala makterna, gentemot de särskilda klasserna och deras anspråk. Om människorna blott för besittningens skuld hade inträdt i det politiska förbundet (των κτημάτων χάριν ἐκονώντων καὶ συλλήθον), skulle hvar och en blott efter måttet af sin förmögenhet hafva makt i staten och oligarkernas grundsatser vore då rigtiga. Det vore icke rätt, att de, som inlagt blott en hundrededel i grundfonden för ett företag, skulle hafva samma fördelar deraf, som de, hvilka tillskjutit allt det öfriga. Men staten grundlägges icke blott för lifvets upprätthållande (i detta fall skulle äfven slafvar och djur kunna utgöra beståndsdelar af den politiska suveränen, ty äfven de hafva lifvets intressen), ej heller för att vara ett krigsförbund (μήτε συμμοχίως ἐνεκεν), ej heller för tryggande af handel och vandel (μήτε διὰ τὰς ἀλλοτρίους καὶ τὴν χρεῖαν τῆν πρὸς ἀλλήλους. ¹) Skulle staten vara bildad för dessa ändamål, så skulle Tyrrener och Karthager och

¹) Polit. III, 9. 1280, a, 25. ff.

alla, som stå i aftalsförhållande till hvarandra (*πάντες οἱς ἐστὶ σύμβολα πρὸς ἀλλήλους*) vara att betrakta såsom medborgare af samma stat, ty de hafva aftal angående in- och utförelse, garantier mot oförrätter och urkunder om ömsesidigt bistånd i krig. Men de bekymra sig icke om hvarandra, huru be- skaffade de äro, ej heller derom, att ingen af dem, som äro bundna genom förbundsfördraget, må hafva en rättsvidrig och sedligt förderfvad karakter, utan blott derom, att de icke förörätta hvarandra. De deremot, som vilja gestalta den politiska tillvaron, måste hafva till synmål folkets bildningstillstånd. En stat, som icke har detta synmål, är blott till namnet, men icke i verkligheten, en stat. Han blir utan detta syfte blott ett krigsförbund (*συμμαχία*), som genom territoriets gemensamhet skiljer sig från vanliga förbund af detta slag mellan afägset från hvarandra boende medlemmar, och lagen (*νόμος*) blir i detta fall blott fördrag (*συθήκη*) och, såsom sofisten Lycophron sade, en garanti för ömsesidigt iakttagande af rättigheter, men utan makt att förädla medborgarne¹⁾. Om vi förbinda kontrahenternes i ett krigsförbund territorier till en enhet (*τοῦς τόπους εἰς ἓν*) och fördela den sammanlagda folkmängden på särskilda yrken med skydd för bytes-samfärdsel och ännu tillägga *connubia* (ἢ *πρὸς ἀλλήλους ἐπιγαμίαις ποιήσαντο*), skulle likväl ingen stat i egentlig mening uppstå, ifall folkmängden på det gemensamma territoriet icke är förbunden i andra hänseenden, än de nämnda. Hvar och en kunde allt ännu, ifall inga vidare bestämmingar tillkomma, betrakta sitt hus såsom en stat för sig. Alla de nämnda beståndsdelarne ingå i statens begrepp, men äfven om de alla äro förhanden, hafva vi likväl icke ännu en verklig stat. Det som måste tillkomma är en gemensam omvårdnad om välgång och förädling för uppnående af ett autarkiskt lif (*ἡ τοῦ εὖ ζῆν κοινωνία καὶ τὰς οὐκίας καὶ τοῖς γένοι, ζωῆς τελείας χάριν καὶ ἀσφάλειαν*). Det politiska förbundet uppgår icke i blotta sammanlefnaden, i blotta coexistensens fredande (*οὐ τοῦ συζῆν χάριν*),

¹⁾ Polit. III, 9. 1280, a, 31.

utan innefattar derjemte och i främsta rummet syftemålet att befämja ädel verksamhet (*τὸν καλὸν ποσέειονχάριν*)¹⁾.

Den aristoteliska politikens hela hållning beror på denna uppfattning, att staten redan i sitt begrepp innefattar hänsynen till bildningslifvet, att staten genom sitt väsende är kulturstat. Man kan icke läsa Aristoteles anförda bestämmingar om staten utan att påminnas om de statsteorier, som aföst hvarandra i den moderna vetenskapen. Den abstrakta teori, som A. i det anförda bekämpar, har ett påfallande slägttycke med den s. k. kantska teorin, enligt hvilken staten blott har att tillbakahålla störingar, att upprätthålla rättssäkerhet, att realisera det rätta blott såsom inbegreppet af de betingningar, enligt hvilka den enas frihet kan stå till samman med den andras. Gentemot denna formalistiska teori har man under den senare hälften af detta århundrade med allt klarare medvetande om sakens betydelse och under öfver allt märkbara inflytelser af den aristoteliska politikens lärosatser förfäktat kulturstatsbegreppet eller den uppfattning, att staten skall stå i ett positivt förhållande till samtligheten af de lefnadsändamål, som ingå i ett folks kultur. Äfven det egendomliga utvecklingskifte i det offentliga lifvet, under hvilket den ideala kulturstatens väsende framträdde i den helleniska filosofin, erinrar om de tillstånd i vår tid, som göra en ideal kulturpolitik allt mera nödvändig för staterna. Gentemot den undergräfvande hegemonistiska maktpolitiken i Hellas, som på Aristoteles tid redan varit underkastad en sådan världshistoriens dom, som icke är förenad med någon väder rätt för folken, och gentemot det plutokratiska samhället, som på nämnda tid likaledes blottat sin förvirring, sina fruktlösa strider och omhvälfningar, ställer Aristoteles sin ideala stat, i hvilken kulturpolitiken och det offentliga uppfostringsväsendet äro hela det offentliga lifvet beherrskande grundintressen, och likaså har kulturstatsbegreppet eller behofvet af en mera omfattande bildningspolitik i det moderna lifvet och i den mo-

¹⁾ Polit. III, 9. 1280, b, 13 ff.

derna vetenskapen framträdt och kommit till medvetande dels gentemot den hegemonistiska maktpolitiken, som allredan upplefvat öfverraskande, djupt ingripande, om dess vansklighet vittnande vexlingar, dels gentemot det plutokratiska samhället, som länge företett en förtviflad och upplösende kamp mellan rikedom och fattigdomen.

Då Aristoteles begränsar statens väsende och visar oss den egentliga betydelsen af det politiska autarkibegreppet, ledes han till spörsmålet om statens ursprung, som står i närmaste samband med läran om statens väsende. Den sofistiska skolan, ur hvilken den stats teori, hvilken Aristoteles bekämpar, härleder sig, såsom dennes framställning i förbigående låter oss få veta, har äfven lärt, att staten icke hvilat på natur, utan blott på beräkning, på menskligt tillgörande, att stat och rätt äro någonting konventionelt och så föga hafva sin källa i naturen, att de till och med stå i strid med henne¹⁾. Den starke behöfver ingen stat och rätt och af naturen sträfvat hvar och en till ett ostatligt tillstånd af fullständig makt. Blott emedan den enas maktdrift kommer i kollision med den andras, nödgas man, för att afböja detta, i strid mot sin natur finna sig vid de inskränkningar, som statslifvet innebär. Gentemot denna sofistiska lära om statens ursprung, som står i fullkomlig öfverensstämmelse med den uppfattning, att staten blott hade att freda coexistensen, förfäktar Aristoteles med särskildt intresse den grundsats, att statslifvet är grundadt i naturen, att det finnes en drift till det politiska förbundet. Menniskan är, enligt Aristoteles ryktbara, ofta åberopade och i all dess enkelhet märkelige utsago, af naturen ett politiskt väsende (*ῥῶσει πολιτικὸν ζῷον*). Om familjen och det gentiliciska samfundet äro af naturen, så måste äfven staten, såsom deras fulländning, hafva sitt upphof i naturen²⁾. Han är, menar Aristoteles, på visst sätt af naturen ursprungligare, än familjen och hvarje enskild (*πρώτερον τῆ ῥῶσει πόλις ἢ οἰκία καὶ ἕκαστος ἑμὸν ἐστίν*), emedan

¹⁾ Soph. el, c. 12. 173 a 7.

²⁾ Polit. I, 2. 1252, b, 30. ff.

hvarje organisk helhet — såsom en sådan betraktar Aristoteles staten — är ursprungligare än dess delar¹⁾. Den som i följd af sin natur (*οὐα ῥῶσει*) och icke genom tillfälliga omständigheter är utesluten från det statliga lifvet är antingen mer eller mindre än en människa, antingen en gud eller ett djur (*ἢ θηρίον ἢ θεός*²⁾). Ett bevis derpå att människan af naturen är ett statligt väsende mer än den andra de djur, som lefva i svärmar, finner Aristoteles deri, att naturen, som gör ingenting planlöst (*μύστη*) förlänat människan ensam bland alla varelser talets gåfva. Äfven djuren kunna genom läten röja för hvarandra angenäma och smärtande sensationer. Men språket går derpå ut att framställa föreställningar om det gagneliga och skadliga, om det rätta och det orätta, det goda och det onda och det är gemensamhet i sådana föreställningar, som ligger till grund för familjen och staten³⁾. Hvad Aristoteles egentligen åsyftar med denna utsago om språkbegåfningens sammanhang med statsiden, framgår af ett ställe i ethiken, der det heter, att djuret icke har någon uppfattning af det allmänna, utan blott intryck och minnen af det enskilda (*οὐκ ἔχει τῶν καθόλου ἐπιλογῶν, ἀλλὰ τῶν καθ' ἑαυτὰ φαντασιῶν καὶ μνήμην*⁴⁾). Då människosjälens i dess verksamhet nödvändigtvis frambringar det allmänna och gifver uttryck åt detta i språket, framgår här af den naturliga bestämmelsen för ett allmänt lif under hägn af lagar. Genom sin egendomliga psykiska daning inledes människan omedelbart inom kretsen af ett fädernesland. Ett politiskt lif är förenadt med människans tillvaro med samma nödvändighet, som det, att hon talar. Det är likväl icke Aristoteles mening, att staten blott vore att betrakta såsom en naturprodukt, att han skulle gro och växa såsom en planta i vildmarken. Naturens motiv till statsbildningen måste människan sjelf gestalta och utföra. Den

¹⁾ Polit. I, 2. 1253, a, 19.

²⁾ Polit. I, 2. 1253, a, 3, o. 29.

³⁾ Polit. I, 2. 1253 a 7.

⁴⁾ Eth. Nic. VII, 5. 1147, b, 4.

historiska rättskolans uppfattning, att stat och rätt i deras historiska ursprung likasom i deras fortfarande bestånd blott vare instinktiva daningar, är fullkomligt främmande för Aristoteles. Hans uppfattningssätt utesluter icke det antagande, att en öfverenskommelse, ett samtycke, en förmedling genom åtsigt och medvetande är den rättsliga formen för statens uppkomst, för sammanslutningen af de samfund, som äro tidigare än staten, men det, som hans lära åböjer, är den uppfattning, att staten själf blott vore ett fördragsförhållande, eller att statens rättsgrund blott vore aftalet, samtycket, öfverenskommelsen. Denna uppfattning, som med alla dess consequenser framträd i den sofistiska skolan, förkastar han obetingadt. Läran om statens spontana ursprung har för Aristoteles betydelse såsom bestämmande uppfattningen af statens väsende, af dess uppgift, och bestämmelse. Är staten blott onatur, såsom sofisterna antogo, så skall han icke kunna utföra det omfattande värf, som den politiska autarkin innefattar.

Statens autarkiska och spontana grundform skall bestå stannas och fasthållas icke blott gentemot den enskilda och familjen samt öfriga samfund, som staten omfattar, utan tillika gentemot de sociala klasserna, af hvilka hvar och en sträfvat att göra sitt särskilda klassintresse till statens råddande grundintresse. Att riktigt bestämma, hvilka klasser kunna med rätta göra anspråk på makt, och i hvilken mån de skola blifva delaktiga i densamma är summan af den politiska visheten (ἔχει τοῦτ' ἀπορίαν καὶ φιλοσοφίαν πολιτικῆν¹⁾). På samma vis som familjen, kommunen, phratrion och phylen äro beståndsdelar af staten (μορφαί), så betecknas äfven klasserna såsom sådana beståndsdelar (μέρη πόλεως), och orsaken, hvarföre det finnes en mångfald af olika statsförfattningar skall vara den, att det i staten finnes en mångfald af klasser, som på olika vis äro delaktiga i suveräniteten²⁾. Aristoteles använder derföre i sin politik en särskild omsorg

¹⁾ Polit. III, 12. 1282, b, 22.

²⁾ Polit. IV, 3. 1289; b, 27 ff. o. c. 4.

på en riktig och fullständig analys af den sociala världens elementer.

De allmännaste intressen, som grundläggas motsatta läger i samhället med skiljaktiga politiska program, äro massans, rikedomens, bildningens och bördens klassintressen¹⁾. Massans klassintresse (οἱ πολλοί, οἱ ἐλεύθεροι) är det minst sammansatta: det hvilat blott på förhanden varo af fri börd eller det, som skiljer den frie mannen från den tjänstbara, från stafven²⁾. De rikes klassintresse (οἱ πλούσιοι) förenar den frie bördens intresse med rikedomens. Emedan besittningen är vilkor för bildning inom en klass, erhålla oligarkiska stater, hvilkas författningar hvila på census, utseende af att fördela makten med hänsyn till bildningen. De rike göra anspråk på att uppbära bildningens eller kalokagathins intressen (καὶ καλοῦς καὶ ἀγαθοῦς καὶ γυμνασίου τούτου προσαρροεῖσιν) ty deras klassfördom är, att tro allt godt hafva tillfallit dem, då rikedom tyckes utgöra måttstock för allt värde (ὁ γὰρ πλοῦτος ὅσον τιμῆς τις τῆς ἀείας τῶν ἄλλων³⁾). Bildningens intresse (οἱ αἰσθηταί) grundar sig på personliga förtjenster, på dygder, insigter, talanger, smille. Bördens, eupatridernas klassintresse (οἱ εὐγενεῖς) hvilat på bildning och rikedom, som gått i arf (ἡ γὰρ εὐγένεια ἐστὶν ἀρχαίος πλοῦτος καὶ ἀρετή⁴⁾), hvarföre förfäders ära särskildt ingår i detta klassintresse (ἡ εὐγένεια ἐντιμώτης τις προγονῶν ἐστίν). Adel är således släktförtjenst (ἀρετῆ γένους). Ädlingarne ringakta andra, till och med dem, som äro lika ädla, som deras förfäder, ty ju längre upp i tiden släktens amor stiga, desto större är dess ära. De egenskaper, som tillkomma de fria, hafva ädlingarne i högre grad: de äro, så att säga, mera medborgare (πολιταὶ γὰρ μᾶλλον οἱ γενναῖότεροι τῶν ἀγεννῶν). Dock, adel är släktförtjenst, men adelhet är att icke vanslägtas (τὸ μὴ εἰσέτασθαι τῆς φθορίας), hvilket vanli-

¹⁾ Polit. III, 13. 1283, b, 1.

²⁾ Polit. III, 11. 1281, b, 24.

³⁾ Polit. IV, 7. 1283, b, 36. o. Rhet. II. 16 a 1.

⁴⁾ Polit. IV, 8. 1294, a, 13.

gen icke inträffar med ädlingarne. Slägterna äro underkastade samma vaxling som vextverlden. Deras kraft att frambringa utmärkta män mattas, sedan den fortfarit någon tid. De geniala stammarnes (τὰ εὐφῶδη γένη) urartning visar ett tumultuariskt skaplyne, de solida stammarne (τὰ σταθερά γένη) urarta till ett indolent väsende¹⁾. Eupatridklassen i dess helhet har likväl enligt Aristoteles icke förfallit främst af denna naturliga orsak, utan emedan den utbytt den politiska ärelystnaden mot vinningslystnaden och rigtat sig på det allmännas bekostnad. Den har offrat åt chrematismen. Den urartade adelns klassintresse sammanfaller med rikedomens²⁾. Det är en hela politiken genomgående uppfattning, att den bestående staten i Hellas på Aristoteles tid i sitt inre var blott en plutokratisk stat med tvänne hvarandra bekämpande intressen, rikedomens och massans. Denna uppfattning finna vi redan hos Plato. De bestående staterna bör man, menar han, gifva ett större och förnämare namn. Hvar och en af dem är många stater, icke en stat: han innehåller, om han än är så liten, tvänne mot hvarandra fiendtliga stater, de fattiges och de rikes stat, hvilka hvardera åter innefatta ganska många stater³⁾. Det är detta sociala tillstånd i den historiska staten, som närmast föranleder Plato och Aristoteles att visa oss grunddragen af de ideala stater, i hvilka denna kollision, denna splittring och tvedrägt äro genom de offentliga inrättningarne afböjda. Vi finna hos Aristoteles denna rigtiga uppfattning af det sociala problemet, att dess lösning visserligen närmast måste ske inom det element, der klassernas kamp försiggår, med andra ord, att en jennare fördelning af egendomen, som man vanligen tänker sig såsom det osvikliga botemedlet mot det onda, visserligen är nödvändig, men att denna förutsätter en omfattande kulturpolitik, utan hvilken de tumultua-

¹⁾ Rhct. II, 15. 1390, b, 18.

²⁾ Polit. IV, 8. 1294, a 13. c. 15. 1286, b, 14. o. Rhct. II, 15. 1390, b, 16 ff.

³⁾ De republ. 4, 422.

riska sociala makterna icke kunna varagtigt lugnas. Äfven om alla skulle hafva det behöfliga målet af egendom, vore allt härmed icke vunnet: det är vida mer af nöden, att begären hafva det rätta måttet, än att besittningen har det. Men detta är icke möjligt utan en genom lagarne ordnad omfattande uppfostran, som rigtar hogen med andra idealare intressen, än sinlighetens tillfredsställande¹⁾.

Efter måttstocken af de särskilda klassernas värde med hänsyn till statens ändamål att befrämja mensklig förädling skola deras andelar i makten begränsas. De, som genom sin bildning, sina personliga förtjenster gifva det största bidraget till uppnåendet af statens ändamål, skola hafva större makt än de, som i anseende till fri börd eller adlig börd äro jemgoda eller dem öfverlägsna, men stå efter dem i förstämda egenskaper, och större än de, som äro dem öfverlägsna i rikedom, men underlägsna i bildning²⁾. Alla de särskilda klasser eller partier, som tvista med hvarandra om makten hafva, ehuru icke obetingadt, likväl delvis rätt (δου μὲν οὖν πάντες οἱ περὶ τῶν πολιτικῶν ἀμφοιβητοῦντες μέρος τι τοῦ δικαίου λέγουσι, φανερόν), ty de grunda alla sina yrkanden och anspråk på något, som bidrager till statens bestånd och välfärd³⁾. Deras missrigtningar bero blott derpå, att en hvar af dem vill göra ett klassintresse, som blott har relativt berättigande, till statens genomgående intresse och sålunda upphäfva statens autarkiska grundform, som hvilat på hänsynen till det mensklige goda i dess helhet. Äfven den på personliga förtjenster beroende politiska bildningsadeln, så vigtig den än är för staten, kan ifall den konstiterar sig såsom den uteslutande suveränen, hindra ett folk att i möjligaste måtto uppnå statens ändamål. Ty det är möjligt, att samtliga folket, då vi föreställa oss det icke blott i dess isolerade andelar, utan in corpore (ὅχι ὡς ἕκαστον ἀλλ' ὡς σύνπληρως) innehåller ett större mått af dygder och

¹⁾ Polit. II. 7. 1266, b, 28 o. 1267, a, 2.

²⁾ Polit. III, 9. 1281, a, 4. o. V, 1. 1301.

³⁾ Polit. III, 9. 1281, a, 8.

goda egenskaper, än den fåtalige bildningsadeln. Äfven folkets delaktighet i makten kan således förfullständiga det i bildning framstående fåtalets syfte och bidra till, att staten i möjligaste måtto uppfyller sin bestämelse af mänsklig förädling. Den distributiva rätten, som icke bygger på den demokratiska jemlikheten, som låter alla gälla lika (τὸ ἕκαστον κατὰ ἀποβλήμω), utan på jemlikhet efter förtjänst (ἕκαστον κατὰ ἀξίαν), skall vara den egentligen konstitutiva principen i statsförfattningen. Då statens uppgift icke är blott att upprätthålla en nation, utan fastmer att upprätthålla och befrämja dess kultur, måste hänsynen härtill göra sig gällande vid suveränens konstituerande. Statens författning måste vara kulturförfattning¹⁾.

Den politiska suveränen, som författningen konstituerar, är icke blott ett aggregat af klasser, som lemnar deras organiska förhållande till hvarandra oafgjordt. Författningen, som upptager klasserna i suveränen, måste hos hvarje klass urskilja det, som blott är klassintresse, och det, hvarmed klassen bidrager till det goda, som staten eftersträfvat samt blott inordna denna senare andel i den suveräna makten. Den organiska staten hämnar det excessiva i klassernas drifter och skaplyne, bestämmer deras läge och ställning med hänsyn till det helas natur och fordringar och ombilder sålunda den struktur, som klasserna såsom blott sociala makter, lemnade åt sig sjelfva, skulle antaga. Denna organiska ställning kan staten hafva, blott om han är grundad i naturen, om han har en naturrätt, en egen grundrätt, och icke är, såsom sofisterna antaga, blott någonting accidentelt i de mänskliga tingens ordning.

Då den politiska suveränen är grundad på många olika beståndsdelar, måste det intresse, som genomgår hela suveränen, det som är gemensamt i dess medvetande och sed, hafva tillvaro i allmän form såsom lag. Det är ett i politiken ofta återkommande yrkande, att lagarne skola utgöra suveränen, och att den personliga herrskaren, han må vara

¹⁾ Pol. III. 13. 1283 a 23. ff. o. c. 11. 1281, a, 40 ff.

eller utgöras af folket, skall vara suverän blott öfver den del af det offentliga lifvet, hvaröfver lagarne omöjliga kunna gifva nogranna bestämningar i följd af svårigheten att gifva allmänna föreskrifter öfver alla särskilda fall. (ὁστὶ τοῦ νόμου εἶναι κυρίουσ κειμένους ὁρθῶς, τὸν ἀρχοῦτα δέ, ἂν τε εἰς ἂν τε πλείους ὄσι, περὶ τούτων εἶναι κυρίουσ, περὶ ὧν ἐξἄδονατοςιν οἱ νόμοι λέγειν ἀκριβῶς διὰ τὸ μή ραδίον εἶναι καθόλου δὴ λῶσαι περὶ πάντων¹⁾). Då Aristoteles visar oss staternas egentliga upplösningprocess, finner han detta vara den konstanta formen för denna process, att människorna blifva suveräna i stället för lagarne. Lagen är en suverän, som har förnuft utan att hafva lidelser. Den förnuftiga anden har ett oafhængigt bestånd hos ett folk i gestalten af lagar. På visst sätt kunna vi, menar Aristoteles, säga, att lagarne, ehuru de närmast gifva blott allmänna föreskrifter, likväl bestämma öfver allt. Ty det är lagen, som genom den sorgfälliga uppföstran den bereder (ἐπιτροπὴσ παίδεῦσασ ὁ νόμος) gör den personliga herrskaren skicklig att på ett riktigt och samvetsgrant sätt afgöra öfver det, hvilket lagens allmänna bestämningar icke omedelbart nå. När man, yftrar Aristoteles, yrkar att förnuftet skall herrska, yrkar man egentligen att gud och lagarne skola herrska. Den, som inrymer herradömet åt människan, förknippar djuret med herrskaren (προσθίπτει καὶ θηρίον). Ty begäret är någonting djuriskt och lidelsen förvirrar ätven de bästa, då de herrska. Blott lagen är förnuft utan lidelse (ἄνευ ὀρέξεωσ νόοσ ὁ νόμος εἶναι²⁾). Mot det oinskränkta konungadömet förfäktare anför Aristoteles, att äfven den personliga herrskaren måste hafva en uppfattning af det allmänna (τὸν λόγον τοῦ καθόλου), att han måste vara ett lagstiftande väsende för att fullgöra sin mission: han kan icke utföra det politiska herrskaredömet blott genom enskilda åtgärder i den oändliga mångfalden af fall och förhållanden utan att hänföra dem till en allmän grundform för lifvet, till en genomgående riktning

¹⁾ Pol. III. 11. 1282, b, 2.

²⁾ Polit. III. 16. 1287, a, 22.

och bestämmande (*ἀνάγκη νομοθετῆν ἀντὶν εἶναι*). Att herrska är icke att tilltvinga sig lydnad, och göra andra tjänstbara under sig utan det är att genom sitt inflytande göra en genomgående allmän grundform skönjelig i hela den politiska verkligheten och derigenom sammanhålla och beherrska den. Lagar äro sålunda det politiska herrskaredömetts egentliga substans. Det är genom ett sådant herrskareideal den helleniska världen skiljer sig från den orientalska. Då Aristoteles jemför den helleniska familjen med den orientalska, finner han åtskilnaden deri, att qvinnan, som i den förre är fri, i den senare är tjänstbar (*δούλη*), hvartill han finner orsaken vara den, att den orientalska världen saknar det sanna herrskareanlaget¹⁾. Den orientalske herrskarens värf i familjen likasom i staten är att göra hela sin omgifning tjänstbar. Det var för den helleniska lagidealismen de gamla konungahusen så tidigt föllo tillsammans i Hellas. De förmådde icke alstra herrskare, som voro lagstiftande väsenden.

Lagidealismen har Plato på ett oförgätligt sätt förherrligat i sin dialog om lagarne. Han vill konstituera lagen såsom den egentliga suveränen. Sagan förmåler, yttrar han, att människorna ursprungligen under det gyllene tidehvarvet lefvat i fullkomlig sällhet, och att orsaken dertill var, att Kronos, som insåg, att ingen dödlig vore skicklig att af egen maktfullkomlighet råda öfver alla mensklige angelägenheter, utsåg till herrskare öfver staterna icke människor, utan väsenden af gudomligt opartiskt, befriade människorna från välde, såsom fullkomligt opartiskt, befriade människorna från alla truster och gjorde dem lyckliga. Denna saga innebär, menar Plato, den varaktiga sanning, att det för hvarje stat, som beherrsкас af människor, icke gifves någon möjlighet att undgå lidanden och olyckor, att vi således måste på något vis efterbilda det tillstånd, som rådde i den gyllene tidsåldern. Demonernas välde hafva vi gått förlustige, men vi skola icke gifva den makt, som de innehaft, åt människor.

¹⁾ Polit. I, 2. 1252, b, 5.

Lagen skall vara den fria statens dämon, dess oväldige herrskare. Lagens tjenare kallar jag, menar Plato, dem, som annars heta herrskare, icke för att införa en nyhet i benämningen, utan emedan jag hyser den öfvertygelse att statens lycka beror derpå, att lagen är herre öfver herrskaren¹⁾. Denna lagidealism hyllar äfven Aristoteles, ehuru han likväl finner, att den omedelbart praktiska, personliga herrskaren i Platos lagstat allför mycket träder i bakgrunden, eller icke blifvit tillfyllest bestämd²⁾. Den lagbestämda grundformen skall genomgå suveränens handlingar, men den är icke omedelbarligen själf verksam. Den omedelbart verksamma suveränen skall författningen gifva oss. Om han är origtigt konstituerad, visar sig detta tydligast deri, att nämnda grundform bortfaller från hans medvetande och sed, att ordonanserna (*τὰ πράγματα*) i monarkin och folkbesluten (*τὰ ψήφισματα*) i fristaten intaga det rum, som lagarne borde innehafva, och bringa hänsynen till dessa allt mera i förgätenhet. Aristoteles uttrycker sig derföre ofta så, att lagarne i en god stat utgöra suveränen och finner det gemensama slägttycket för alla missbildade, parekbatiska stater, för oligarkin, demokratin och despotin under deras slutliga utvecklingsstadium visa sig deri, att den personliga herrskaren undantränger lagsuveränen. Den yttersta demokratin (*εσχάρη δημοκρατία*), den slutliga formen af denna statsförfattning, sedan den humit fullständigt utvecklats sitt inneboende skaplynne, gestaltar sig enligt Aristoteles sålunda, att massan är suverän, men icke lagarne (*κύριον δ' εἶναι τὸ πλῆθος καὶ μὴ τὸν ψήφισμα*) genom demagogernas inflytande tillvälla sig lagarnes anseende. Folket i den utbildade demokratin (Aristoteles har tydligen den attiska staten för ögonen) är en likartad suverän, som tyrannen i ett enväld, blott att suveränen i den förre är ett månghöfdadt väsende (*μονορχος γὰρ ὁ θεῖος ἦνεται, συνθετος εἰς ex πολλῶν*). Demagogerna äro för den

¹⁾ De leg. IV. 7. (8 231).

²⁾ Polit. II, 6. 1265, b, 18.

månghöfdade despoten, hvad de smickrande gunstlingarne äro vid tyrannens hof och psephismerna, de utan hänsyn till genomgående lagformer fattade folkbesluten äro detsamma, som tyrannens ordonanser¹⁾. Äfven oligarkin fortgår såsom Aristoteles visar till detta resultat, att människorna, men icke lagarne herrska (*κῆρτοι γίνονται οἱ ἀνθρώποι, ἀλλ' οὐκ ὁ νόμος*²⁾).

Det är lätt att finna, i hvilket samband dessa missgestaltade stater stå med den sofistiska teorin, som gör lagen till ett aftal och dermed upphäver den. Dess väsende beror derpå, att den är ett från objektiva naturrättsliga normer utgående uttryck för de menckliga lefnadsförhållandena, hvilket uttryck är föränderligt med hänsyn till de menckliga förhållandenas föränderlighet, utan att dock naturrätten själf är föränderlig. Den politiska rätten innehåller såväl naturrätt (*το φυσικόν*), som positiv, på lag och öfverenskommelse beroende rätt (*το νομικόν καὶ συνθηκῆν*). Den förra har öfverallt samma giltighet (*τὸ πανταχοῦ τὴν αὐτὴν ἔχον δόξαν*): den beror icke derpå, att någonting synes eller icke synes för godt (*οὐ τὸ εὖ οὐκ ἔστιν ἢ μὴ*). Den senare beståndsdel en åter kunde från början vara så eller annorlunda (*εὖτος ἢ ἀλλως*), såsom bestämmingen, att man skall offra en get och icke två får, föreskrifter om enskilda angelägenheter, t. ex. öfver det åt Brasidas tillerkända offret och allt som genom folkbesluten anordnas (*τὰ ψήφισματα*). Några hafva, säger Aristoteles med tydlig hänsyftning på den sofistiska skolan, antagit, att all rätt vore af sistnämnda art, emedan naturrätten, om en sådan finnes, borde vara oföränderlig, medan dock den sofistiska teorin fasthåller Aristoteles, att det finnes en naturrätt, oaktadt alla rättsbestämmingar sådana de framträda i samhället äro föränderliga (*ἔστι τι φυσικόν, κνητὸν μέντοι πάντων*³⁾). Ett folks lagväsende måste hvila på naturrätten såsom yttersta grundval, såsom princip. Sofisterna

1) Polit. IV, 4. 1292, a, 5.

2) Polit. IV, 6. 1293, a, 32.

3) Eth. Nic. V, 10. 1135, b, 18.

upphäfde det organiska lagbegreppet, emedan de förnekade naturrätten. Våra dagars ethiska darvinister hafva återupptagit sofisternas lära. De förneka all naturrätt, alla objektiva principer för sedlighet och rätt. Naturrätten är i deras system blott det ständigt förnyade resultatet af tillvarons kamp, i hvilken den starkaste segrar och gifver sin seger form af lag, rätt och sedlighet. Denna skepticisism har samma källa, som sofisternas. De se, säger Aristoteles, rättsbestämmingar vara föränderliga, (*τὰ δὲ δίκαια κτηνούμενα ὀφείλουσιν*), medan naturrätten, såsom de förmena, borde vara oföränderlig, liksom elden bränner icke mindre i Hellas, än hos Perserne.

Då vi erinra oss, huru Aristoteles uppfattar statens ändamål, kunna vi finna, hvilket vidsträckt område lagarne i hans stat hafva för sitt inflytande. Då det för den sofistiska staten är ligkiltigt, hvilka anlag, hvilka dygder och energier utvecklas hos medborgaren, är detta lagstiftarens förnämsta omsorg i den Aristoteliska staten. Han skall gifva allmänna bestämmingar öfver hela det menckliga lifvet (*πᾶσι κνητα τὸν βίον*). I ett tolks lagväsende skall man i allmän form kunna läsa hela ett folks uppfattning af hvad god och ädel mencklighet är¹⁾. Ethiken, hvilken för Aristoteles är den fundamentala delen af statsvetenskapen, visar oss gestalten af sådan mencklighet, den visar oss den goda menckliga såsom det godas kanon. Det är detta ideal, som skall föreliggas lagstiftaren: alla hans omsorger, alla hans föreskrifter, allt, som han inrättar i ett folks lagtaflor, skola åsyfta att tillvägbringa en sådan tillvaro. Lagstiftaren måste hafva kännedom af hela menckens väsende, af alla de beståndsdelar, af alla de anlag och krafter, som ingå i det menckliga väsendet, och det är icke för honom ligkiltigt, i hvilken rangordning dessa stå till hvarandra. Lagstiftarens vishet röjer sig deri, att vi i alla delar af lagväsendet kunna skönja det slutliga syftet, och att detta syfte icke förloras sig i något sådant partikulärt intresse, hvaremot ett annat kan uppresas

1) Eth. Nic. V, 5. 1130, b, 18 ff. o. X. 10. 1180, a, 1. ff.

sig med samma anspråk på giltighet¹⁾. Den, som kan inrätta sitt lif efter fritt val, fastställer något slutligt mål för sin välfärdsåtrå (τὰ σκοπὸν τοῦ καλῶς ζῆν), hvilket är bestämmande för alla hans handlingar, såsom ära, rykte, rikedom, bildning: att icke hafva något sådant syfte, med hänsyn till hvilket hela lifvet är ordnad, förräder det största oförstånd (τὸ γὰρ μὴ συντάττει τὸν βίον πρὸς τὸ τέλος ἀφροσύνης πολλῆς σημεῖον ἔστιν). Alla delar af det goda, som utgör föremål för vår sträfvan, hafva icke samma värde. I synnerhet rigtar Aristoteles uppmärksamheten på åtskilnaden mellan det, som omedelbart ingår i välfärden, och det, hvarfutan välfärden icke är möjlig, dess vilkor, en åtskilnad, som ofta undgår människorna. Det är en källa till stridiga meningar angående välfärdens väsende, att man anser det, hvarfutan välfärden icke är möjlig, utgöra beståndsdel af sjelfva välfärden (ὅν ἀνευ γάρ οὐχ οἷόν τε εὐδαιμονεῖν ἐνιοῦ μέρη τῆς εὐδαιμονίας εἶναι νομίζουσιν). De äro icke detsamma, lika som icke heller det, utan hvilket vi icke kunna vara friska, är detsamma, som att vara frisk²⁾. Ett folks lagar skola således icke innehålla blotta bestämmingar öfver koexistensens fredande, de enda, som den sofistiska staten vill inskrifva i sin codex, de skola icke blott fastställa inbegreppet af de betingningar, enligt hvilka den enas frihet kan stå tillsammans med den andras, utan lagarne ordna derjemte det menliga goda, uttrycka det förhållande, hvori de särskilda arter af godt, som äro föremål för den menliga viljan och intresset, skola stå till hvarandra. Derigenom att ett folks lagar innehålla det riktiga uttrycket i detta hänseende, äro de dess lyckas dämon, den makt, som låter den sanna välfärden och den varaktiga framgången tillfalla detsamma. Då den historiska staten nedstigit till den hegemonistiska och den plutokratiska statens missbildningar, beror detta enligt det aristoteliska betraktelsesättet derpå, att statens lagar icke innehållit nog verksamma medel att afböja denna missuppfatt-

¹⁾ Polit. VII, 14. 1353, a, 16.

²⁾ Eth. Nic. I, 2. 1214, b. 6.

ning, som låter välfärdens vilkor i människornas intresse sammanfalla med välfärdens sjelf. Idealstatens lagstiftning lemnar aldrig ur sigte denna afsigt att förebygga den menliga driftens och föreställningens förvirring i nämnda hänseende. Just detta förebyggande är en väsendtlig del af den ideala kulturpolitiken.

Gentemot sin tids upplösande riktning lärde äfven Plato, att ett folks lagväsende skall ordna förhållandet mellan beståndsdelarne af det menliga goda, som är föremål för viljan, och göra ett högsta grundintresse gällande för hela lagstiftningen. Om lagstiftaren, menar Plato, icke riktigt fördelar äran i sin stat, eller om han i ära likställer ting af en lägre klass med en högre, torde hans verk blifva hvarken för gudarne tacknämligt eller för staten gagneligt¹⁾. Och om den lagstiftare, som utan att lägga bildningspolitiken till grund för sin lagstiftning blott gifver föreskrifter rörande handel och vandel, rörande smädelse och misshandling, anhängiggörande af åtal, indrifning af tullafgifter m. m. i tron att kunna komma till ett lyckligt slut på laglösheter och bedrägerier, om en sådan lagstiftare säger Plato, att han i sitt nit icke vet, att han i sjelfva verket, så att säga, blott huggit ett hufvud af hydran (ὅτι τῷ ὄντι ὡς τὸ τῆς τέχνης). Stater med en sådan lagstiftning jemför Plato med sjuktiga personer, som anlita läkarens hjälp, men af omåttlighet icke vilja åstå från ett skadligt lefnadssätt och derföre med sitt medicinerande blott uträtta, att de göra sina sjukdomar allt mångfaldigare och svårare och dervid alltid hysa den förhoppning att, när någon tillråder dem ett läkemedel, blifva friska af detta. Sådana lagstiftare förledas dock, då de prisas af den stora hopen, att inbilla sig vara stora statsmän, hvilket man, menar Plato, icke skall lägga dem synnerligen till last, då det för en man, som icke står sig på att mäta, knappt är möjligt, att, då han af andra lika kunniga hör försäkras, att han är fyra alnar lång, icke sjelf tro detta om sig²⁾. Plato menar, att de vanliga

¹⁾ De leg. III, 13. (§ 181).

²⁾ De republ. IV, 426.

lagstiftarne rigta sin omsorg på ett område, der de rigtiga bestämmingarne gifva sig såsom konsekvenser af en lagstiftning på ett högre område, som försummas af dessa lagstiftare eller för dem icke utgör, såsom det borde, det främsta och viktigaste föremålet för omvårdnad. De särskilja icke, för att begagna oss af det aristoteltiska uttrycket, välfärdens egna beståndsdelar och dess vilkor. I det yrkandet, att bildningspolitiken skall vara statens viktigaste, dess fundamentala del, öfverensstämmer Aristoteles fullkomligt med Plato, så litet han än i sina skrifter framhåller denna öfverensstämmelse.

Då Aristoteles visar fördelarne af lagarnes suveränitet, framhåller han, att den ethniska rasbeskaffenheten icke tillåter alla folk att konstituera lagsuveränen. Det finnes en ras, hvars naturanlag tillåter blott en despotisk statsform, en annan, hvars naturbeskaffenhet kräver ett konungsligt styresätt, och åter en annan, hvars naturanlag är egnadt för en egentligen politisk författning (*ἔστι γὰρ τὴ φύσει δεσποτὶς καὶ ἄλλο βουλευτὸν καὶ ἄλλο πολιτικόν*¹⁾). Den uppfattning är fullkomligt främmande för Aristoteles, att alla rasers och stammars olika tillstånd blott berodde på ett olika utvecklingskede. Det finnes en naturlig begränsning af anlaget, som dessa icke kunna öfvervinna, som förtgår i hela deras tillvaro. Vi hafva redan anført, att de orientalska folken enligt Aristoteles icke känna det sanna herrskareidealet. Lagarnes ideala suveränitet förblir främmande för deras statslif. Då barbarerna till sin karakter äro af naturen mera tjänstbara (*δουλικωτέροι*) än Hellenerna, att de asiatiska barbarerna äro det mera än de europeiska, fördraga de utan knot det despotiska herraväldet. Despotin är deras naturliga statsform, den är icke någonting dem påtvinget, ty herrskaren skyddas af undersåtarna sjelfva och icke, såsom den grekiska tyrannen, af en besoldad livvakt af främlingar. En helt annan på det ethniska anlaget beroende ställning har konungadömet haft i den helleniska världen. Konungen var

1) Polit. III, 17. 1287, b. 37.

i den heroiska tidsåldern fältherre, domare och föreståndare för offren, men dels afstodo konungarne sjelfva sina rättigheter dels togo folken dem ifrån dem, medan i en del stater blott offerherradömet förblef i deras händer¹⁾. Ett ärfeligt fältherreämbete, sådant som det lacedemoniska konungadömet, bestämmer icke författningens karakter: det är mera en lagstiftningsangelägenhet än en författningsangelägenhet²⁾.

Då den ethniska, såväl fysiska som psykiska bestämmelsheten är af betydelse för ett folks kultur och för hela dess politiska tillstånd, finner Aristoteles det vara nödvändigt att, såsom vi skola se, bestämma, hvilka naturegenskaper det rasmaterial skall hafva, som egnar sig för den ideala staten, eller att visa, huru den idealt bästa stammen skall vara af naturen konstituerad. En konstnärs verk lyckas mer eller mindre med hänsyn till dugligheten af det material, som står honom till buds, och så är äfven den politiske demiurgens verk häraf beroende³⁾. Den som skänker sin kropp den sorgfälligaste omvårdnad, förbättrar kroppens beskaffenhet, men erhåller likväl icke derigenom den bästa kropp, ifall den icke redan af naturen är väl konstituerad, och detta gäller äfven om det psykiska lifvet. Äfven det beror i sin utbildning af en naturens ynnest⁴⁾. Naturen danar i det ethniska, kosmogoniska människoriket ideala stammar och tjänstbara stammar⁵⁾. På denna förutsättning hvilat hela den ideala statens författning. Likasom naturen icke kan dana den individuela tillvaron utan att i densamma införa dualiteten af själ och kropp, så återkommer denna dualitet i statstillvaron i gestalten af den fria stammen och den tjänstbara stammen. Den politiska författningen skall tillgodogöra den ethniska rasförfattningen. Den historiska statens förvirring och missförhållanden bero, kunde vi säga, derpå, att den fria ideala stammen icke blifvit i den histo-

1) Polit. III, 14. 1285, b. 4.

2) Polit. III, 15. 1286, a. 2.

3) Polit. VII, 4. 1327, b. 40.

4) Eth. mag. I. 11. 1187, b. 23.

5) Polit. I, 5.

riska staten på det rätta och naturenliga sättet understödd af den tjänstbara stammen. Den spartanska staten har underkufvat en af naturen fri stam och pålagt densamma den tjänstbara stammens värf. Detta våld har hämmat hela denna stats kultur. Den attiska staten har låtit den stora massan af det fria politiska folket hemfalla åt yrkena, åt det kroppsliga arbetet, och sålunda har den fria stammens kulturlif blifvit stördt äfven i denna stat. Att detta är Aristoteles grundåskådning, skola vi i det följande söka visa. Vi se, att en ethnologisk uppfattning ligger till grund för hela den aristoteliska politiken. Aristoteles gifver oss de rudimentära grunddragen till en klassifikation af det ethniska människoriket, såsom förutsättning för den politiska världen.

Det är, yttrar Aristoteles, ett viktigt spørsmål för politikern att besvara, huruvida det är gagneligt eller icke för ett politiskt folk, att beståndsdelar af olika fria stammar ingå i detsamma (πόσιον εἶνος ἐν ἡ πλείω συμφάσει). Genom en lång rad af exempel visar Aristoteles, att stamolikheten i de stater, som antingen vid sin grundläggning eller senare upptagit främlingar, vållat inre störingar, till dess en naturlig sympathi inträdt (σπαστικὸν δὲ καὶ τὸ μὴ ὑπόφολον, εἰς ἃν συμπεύσει), Hvad Aristoteles menar med satsen εἰς ἃν συμπεύσει är icke fullkomligt klart, men så mycket framgår, att en naturlig sympathi, en naturlig samdaning måste vara vunnin, innan det politiska djuret (ζῶον πολιτικόν) finner de normala livsvillkoren för sin tillvaro i staten. Såsom, menar Aristoteles, staten icke kan bestå af en tillfällig, huru som helst beskaffad massa af människor, så kan det politiska folket icke danas inom ett tidsförlopp af tillfällig längd (ὡς περ γὰρ οὐδ' ἐκ τοῦ ταχόντος παλθῆτος πόλις γίγνεται, οὕτως οὐδ' ἐν τῷ ταχόντι χρόνῳ). Det politiska djurets andhemtning — denna bildlighet inneligger i den anförda satsen — är försvårad, sålänge de heterogena stammarna bilda blott ett yttre aggregat och icke hafva tilllegnat sig hvarandras lynne.

1) Polit. III, 3. 1276, a, 33.

2) Polit V. 3. 1303. a, 25.

Det spørsmål, huruvida en uppblandning gagnar stammen eller icke, huruvida det politiska djurets kraft derigenom förökas eller mattas, framkastar Aristoteles icke i någon af de utaf hans skrifter, som förvarats åt oss. Bekant är dock, att Aristoteles' konungslige lärjunges förehaftande att grundlägga ett med ömsesidig rastillegnelse förenadt grekiskt-persiskt rike stod i strid med Aristoteles råd och läror. Aristoteles har föreställt sig det nya riket såsom ett den högre stammens oinskränkta herravälde öfver den lägre, tjänstbara stammen, då deremot en genom sammansmältning uppkommen ny rasform tyckes föresväfvat Alexander såsom det egnade materialet för det nya riket. Den gamla tiden kände i afseende å barbarismens och hellenismens ställning till hvarandra ett spørsmål, som hade någon likhet med det för den moderna ethnologin så viktiga och i den nya verdens lif så djupt ingripande spørsmålet, huruvida den hvita stammens uppblandning med den färgade undergräfer eller befrämjar den menskliga kulturen, huruvida den lifvar eller försvagar den kosmogoniska bildningsdriften i det ethniska riket. Våra dagars vetenskap hyllar, såsom bekant är, i denna fråga tvenne hvarandra konträrt motsatta meningar. Aristoteles skulle utan tvivel se den menskliga kulturens framtid hvila derpå, att den hvita stammen bevarar sin renhet, värjer sin tillvaro mot de störande inflytelserna af en — såsom han skulle antagit — lägre stam. Han skulle utan tvivel i en sammansmältning se den ideala stammens reprimerande genom den tjänstbara, ett hämnande af den ideala stammens psykiska grundform genom inflytelser af ett stoff, som denna princip icke mera vore mäktig att tillfyllest beherrska. I naturläran visar oss Aristoteles de missbildade fenomenen af ett sådant den psykiska principens hämnande. Det minsta mått deraf i människans naturliga daning är det, att hon icke mera har likhet med sina omedelbara föräldrar, utan blott förräder släkttycke i allmänhet. Då stoffet i ännu mindre grad beherrsкас (τῆς δ' ἑλγῆς οὐ καρτερύμενης), förblir blott likheten med menniskan öfverhufvad och slutligen framträder, under ännu ogynnsamare förhållanden för den morfiska typen att